

Reuniunea învățătorilor

Apare odată în lună.

Proprietar editor : Reuniunea învățătorilor români dela școalele popor. conf. ort. din protopopiatele arădane I—VII.	REDACTOR : PETRU VANCU învățator.	Manuscrisurile și corespondența se va trimite redact. în Magya- rrad, iar abonamentele cassaru- lui I. Groșorean în Galsa-Világos
---	--	--

Comitetul de redacție: Iosif Moldovan, Iuliu Groșorean, Dimitrie Popoviciu, Nicolae Ștef, Ioan Crișao, și Iosif Stanca, învățători.

Abonament: pentru Ungaria 5 coroane. — Străinătate 7 coroane.

Cuprinsul Nr. 6: Curiositate de *G-n.* — Sic cogito de *P. Vancu.* — Școala și îndreptarea răului social de *G-n.* — Ce e și ce ar trebui de *dascalul C.* — Istoria școlii din Măderat de *P. Vancu.* — O vorbire de *X.* — Regulamentul afacerilor interne ale Reuniunii. — Informațiuni. — Revista literară.

O curiositate.

Dacă vedem omul, ce-și chinuiește animalul său, se produce în sufletul nostru un resenz, iar dacă acela e maltratată chiar pe nedrept, forțat fiind a suporta o povară, ce peste-puterile lui, în acest caz nu numai că simțim resenz în sufletul nostru, dar privim cu indignare purtarea stăpânului nemilos! Și aceasta indignare crește în măsura, în care se constată, că nu bietul animal e cauza, că a ajuns în strimtoarea, în care se află el și stăpânul său.

Indignarea privitorului e justă. Căci nu e drept a pretinde dela cineva, să ducă în deplinire, ce nu-i permit puterile sale. Nu-i permis, și apoi cu atât mai puțin e permis a-l învinovăți, huidul, ori maltratată pentru o pretenșiune imposibilă de realizat. Așa ne spune rațiunea,

aşa ne dictă mintea sănătoasă, pentru aceea zilnic vedem cum se face aceasta nedreptate.

Prin legea nouă şcolară situaţiunea şcoalei a ajuns într'o încurcătură, din care nu este cap de om, ca s'o poată descurcă. În aşa încurcătură, că ori-ce forţare a lucrurilor nu vor fi în stare a scoate afacerile şcolare din starea, în care s'a înglodat. Şi nu, cel puţin în forma în care se practică acum : prin aruncarea de cuvinte grave la adresa învăţătorilor.

Nu odată ni-am exprimat nedumerirea asupra mersului învăţământului de până aci, fără ca să fi stăruit îndejuns a afla adevăratele cauze, ce au împedecat cursul şcoalei. Tot ce am făcut e, că luând de pildă popoarele cele mai înaintate în cultură, am compus planuri de învăţământ şi octruat fel şi fel de forme şi chiar metode, fără a ţinea cont de împrejurarea, că ce e cu putinţă la un popor cult, nu e cu putinţă şi la cel ce abea i-s'a zorit razele de lumină. De aici înglodarea şcoalei încă dela începutul existenţii ei. Şi în loc, ca să aflăm şi delăturăm acest rău, am continuat cu îngreunarea ei, aducându-o tot mai mult în imposibilitatea muncii *raţionale*, chiar şi în cazul, când ar funcţiona şi cei mai destoinici meşteri de şcoală.

Aşa am stat cu şcoa'a, până n'a intrat în viaţă legea şcolară din anii trecuţi. Că ce pretinde aceasta lege, nu e nevoie a o spune în amănunte. Voiu să spun numai, că învăţătorii au ajuns »între ciocan şi nicovală«, au ajuns a slugi la doi domni. Şi încât acest serviciu e cu neputinţă, constrânşi de lupta pentru existenţă, constrânşi de însăşi legea şcolară, învăţătorii sacrifică şi respective partea cea mai mare a timpului o pun în serviciul învăţării

limbii magiare. Nu că așa ar cere dorul ori progresul școlar, ci pentrucă astfel cere legea, iar învățătorul trebuie să se supună legii, dacă nu voiește să ajungă pe stradă, neajutorat și nesprig nit de nime. Neajutorați și nesprijiniți nici chiar de aceia, cari azi îi acuză și huiduiesc! Căci ce ar face bietul învățător, dacă nu s'ar supune întru toate legii? Cine i-ar sări întru ajutor, când i-s'ar luă lui și pruncuților lui pita din gură? O iau la sigur, că cei mai mulți dintre ei vor fi lăsați în știrea domnului, ca vai și amar de ei, fără sprijin și fără ajutor.

Dacă aplicarea legii cu toată asprimea ei împedecă în mod simțitor progresul școlar, atunci pentrucă nu s'a împedecat ființa ei? Nu s'a putut împedecă ca proiect de lege și azi să se poată ca lege sancționată? Și din partea cui? Din partea bietului dascăl, acărui viitor și esistență — pe baza acestei legi — e atârnat de cenușa unui fir de ată.

Nu cred să fie cărturari în țara ietregă să n'o știe și n'o înțaleagă aceasta. Deci apare lucru *curios*, când se aruncă așa ușor cuvinte grave la adresa învățătorilor. E ceva chiar neexplicabil. Să pretinzi dela învățător, să facă, ce trage după sine perderea postului său, nu poate fi just. Și nu, mai ales în cazul, când dacă ar ajunge cu copilașii sei pe stradă, tot din partea alor săi se învinovățește, că n'a fost destul de precaut. Aceasta ca resplată a *espunerii* sale.

Neputându-se zice aci mai multe, închei cu aceea, că 99% a învățătorilor s'ar simți chiar fericiți cu *traiul de odinioară*, dacă li-s'ar da terenul recerut, pentru răspândirea culturii adevărate, spre binele omenimii, în al cărui serviciu stă și trebuie să stee școala. Aceasta am dorit, să se știe!

G—n.

Sic cogito.

Sub impresiunea celor ce s'au scris în coloanele ziarului „Tribuna“ — și apoi reprodus în altele ziare — despre situația școlii noastre în general, iar în special despre școlile din dieceza Aradului, care comunicat a avut influența desăvârșită asupra gândirii celor *pe care îi interesează sincer* mersul învățământului poporal, și îndeosebi asupra învățătorilor, cari sunt »cursorii« culturii noastre românești; ca unul ce fac parte dintre acești muncitori trebuie să vin, să spun, ce gândește învățătorimea și îndeosebi ce gândesc eu.

Din bunăvoința autorităților noastre confesionale am fost denumit comisar de examene un șir lung de ani, — în care timp am esperiat multe, — apoi dragostea care am avut-o către școală și către neamul meu, m'a îndemnat să fac excursii prin toate părțile locuite de români, în tăcere și fără să fac reclam, numai cu dorința să-mi cunosc neamul și așezămintele lui culturale; deci, s'ar putea presupune că aproximativ cunosc persoanele bisericesti și școlare dinpreună cu activitatea lor școlară și extrașcolară. Cu acestea fiind în clar, — mi-am frământat creierii ani dearândul, că ce ar trebui să se facă pentru ca să se dea un avânt mai mare culturii naționale și îndeosebi ce bază solidă să i-să pună școlii noastre că, cu atât mai ușor să poată arăta un rezultat educativ și instructiv mai mulțămitor decât până aci.

Văzând apoi și obstacolele cari ni-să pun în calea înaintării și observând, că acelea sunt spriginite în parte și de ai noștri fără deosebire, dacă e silit s'o facă, ori

dacă o face numai din interes ce n'are legătură cu activitatea care ar trebui să o aibă.

Aceasta împrejurare influințată de observațiunile deja făcute asupra unor persoane de influință, angajate la dritul din dărăptul carului . . . m'a îndemnat să-mi exprim părerea asupra notițelor din numitul raport :

După ce am văzut, că gândirea în legătură cu observările colegilor au fost esplicate și li-s'au dat un înțales la care nici pe departe nu ne-am așteptat, am ajuns la convingerea: *că nu e bine să faci nici un lucru și nu este potrivit să-ți exprimi nici o gândire fără să te cugești la ceea ce au să urmeze și la conzecințele cari ar proveni din acelea.*

Nu s'ar cuveni să revenim asupra unei acțiuni săvârșite de o autoritate bisericească, dar fiind de însămnătate deosebită, pe nevrute ni-se impune, că să facem întrebarea: *că, la ce s'a țintit, când s'a dat publicității raportul comisiei școlare, care a fost de un cuprins atât de pesimist? Ce intențiuni s'au avut în vedere? Ori poate, s'a crezut, că prin publicarea aceluia vor fi aduși la rezon cei-ce și-au uitat de sine, ori n'au putut satisface din destul ambele părți fie pe susținătorii școlai, fie pe stăpânitori?*

Sau doară, ca să știe lumea, că dieceza cu școalele celea mai bune — în toate privințele — au plecat pe povârniș.

Ori poate n'a fost destulă pedeapsa de 20—40 cor. ce li-s'a dat unora dintre învățători, pentru unele erori din »Anuar« sau pentru că n'au avut clasa VI. fiindcă elevii obligați au trecut la școala streină, unde erau și fii ori nepoții preotului din loc sau chiar și a altor intelectuali, la ce el — bietul mucenic — n'a fost vina? Ori doară a fost învidiat, că acum are salar mare, după legea noauă, — care are valoare numai peste un an și, care nu-i sigur că-l va primi degrabă, iar plătind celea 40 cor. va trebui

să ducă lipsă 3—4 săptămâni, fără că cineva să se cugete la aceasta? *Neesplicabil!*

Indigetări nu ne stă bine să dăm, — dar nu păcătuim când poftim să ne scoborâm din înălțime și să căutăm coliba *dascălului român* unde-l vom afla chinuit de ruizeriile vremii, să-i pătrundem starea lui sufletească sbuciumată și năcăjită, apoi vom afla, — că aceasta vietate fără razim și fără părtinitori, cu inima strânsă de durere și de frică pentru ziua de mâne, că familia îi va rămânea în lipsuri — și, — el, cât l-au ertat puterile tot a făcut, dar nu-l crede nime. — Dacă a fost atare chestie națională, el și-a pus viața în joc și s'a aruncat în luptă, dacă a fost de rezolvat o cauză bisericească, el și-a pus sufletul și a lucrat cu toate puterile, ca să fie bine-rezolvată, — iar dacă școala ia cerut prinos, apoi a sacrificat tot, servind chiar doi stăpâni . . . numai pentru o bucată de pâne . . . și mulțămirea o iau alții, cari să desmeardă în neactivitate și cari fac capital, că nu li-se atinge nici un fir de păr pentrucă sunt nesupuși. . . .

Ei bine! Numai pentru el, pentru nefericitul dascăl confesional sunt pedepsele? Cei-ce să tăvălesc în noroiu și stropesc edificiul scump și sfânt pot să fie ertați? Ori condicele sunt făcute pentruca să se țină în evidență greșelele dascălilor și răsplata care au s'o primească? Tot atâtea lucruri neînțelese și grele de cântărit dar cari cer o esplicare, pentrucă cupa suferințelor să fie plină. — Majoritatea deprimată de celea observate de și nu o dă pe față aceasta, dar în suflet se cugetă — cel puțin 50% — cum să-și inece dorul de ai săi și să se ducă unde li-să îmbie traiul mai ușor și unde sunt primiți cu brațele deschise.

Dacă învățătorimea a greșit și rătăcește, nu e aceasta invențiunea proprie, ci e numai o simplă imitație, sau o acomodare cum ai zice: se face covrig.

Cum vede pe alții făcând, așa să acomodează raționând (?), că dacă mai marii lui se îndoaie fără să aibă lipsă s'o facă aceasta, — de ce ei, — biet sărmanul de dascăl, să nu să plece (?) ca sabia să nu-i tae capul, căci vede, că viteji, cari se pareze loviturile, nu avem . . . și apoi mergând orbiș în urmele altora uită, *că în umilință* — cu încetul- cu încetul — lanțul încătușază pe toți și-i frânge... dar să mi-să creadă, că nu e vina lui, ci aceloră dela cari a învățat să lucre astfel.

O, strămoșilor, cari ați suferit pentru neam și lege! De ce nu umbriți capetele următorilor voștri, ca barem o fărimă din virtutea voastră să pătrundă în spiritul lor!?

---

* * *

Prin celea spuse n'am voit să aprob ținuta necorectă, nici să apăr neglijența unora și a altora; nu, de fel! Fiecare primească-și plata după merit. Vreau însă ca să zic, că în împrejurările de azi trebuie să fim foarte circumspecți și prevăzători, căci în vatră avem foc, dar e acoperit de spuză și sgândărându-l tot des, prinde flacăra și toată casa rămâne scrum.

Când pe aceasta cale am perdut învățătorii și școala, apoi peste scurtă vreme vom perde și biserica, iar la urmă: *cine va suferi durerea?*

Petru Vancu,
învățător.

Școala și îndreptarea răului social.

Sub titlul acesta colegul P. Dârlea continuă cu discuția asupra activității școlii populare, în ce privește îndreptarea răului, ce bântuie societatea omenească, legând mari speranțe de activitatea acestor instituțiuni. Nu numai că leagă mari speranțe, dar susține cu toată tăria, că îndreptarea răului are să urmeze numai dela activitatea acestor școli.

Nu știu, cum înțelege colegul Dârlea activitatea aceasta. Dacă el o înțelege în sensul, că ea are să pună fundamentul culturii tuturor funcționarilor publici; al acelor funcționari, cari absolvând școlile înalte, unde li-sa infiltrat în sufletul lor iubirea de adevăr și dreptate, vor conduce destinile societății în direcțiunea aceasta, atunci da, voiu fi și eu de acord întru toate cu colegul Dârlea. Dacă însă înțelege, că îndreptarea răului are să emaneze numai dela activitatea școlii populare, atunci și acum, ca și până aci, nu pot fi de o părere cu colegul Dârlea. Și nu, mai ales, pentrucă esperința de toate zilele dovedește deplin, că părerile d-sale sunt numai niște speranțe nerealizabile.

Dar să vedem, cu ce motive și pe ce bază stăruie d-sa a-ne convinge despre adevărul spuselor d-sale. — D-sa zice, că ori ce sămânță, aruncată în pământ, numai atunci va încolți, crește și va aduce rodirile așteptate, dacă aceea a picat în pământ binepregătit și la timpul potrivit. Lucru prea adevărat! Decât numai e întrebarea, că oare venivor acele vremuri, când sămânța, despre care vorbim, va cădea în pământ potrivit și la vremea recerută? Da, ideia nobilă, ideia măreață cucerește teren, de

și cu încetul, dar sfârșitul e triumfarea ei! Iar ca aceasta idee se triumfeze, se recere, ca să aibă nu numai suc necesar, dar și terenul potrivit, unde să se desvoalte. În caz contrar, pere încă în germene.

Omul virtuos e mult aprețiat din partea societății, nu însă cât timp e în viață, ci numai după moarte. Iar aceasta din motivul, că invidia, *care e înăscută în om*, nu-l lasă pe acesta să recunoască pe față însușirile nobile ale semnelui său, cât timp acesta e în viață; însușiri, cari sunt mai pe sus de ale sale. Cu moartea însă înceată rivalitatea și încetând aceasta, însușirile nobile ies la suprafață și sunt aprețiate după merit din partea tuturor. Va să zică, *răutatea înăscută în om*, caută a arunca o umbră groasă asupra faptelor omului virtuos. *Iar aceasta răutate își are terenul său potrivit, pentru că în firea omului s'a născut și ca atare tot în firea omenimei își are și terenul ei de desvoltare.*

Am zis, că omul virtuos după moarte e aprețiat, ba chiar preamărit și încă din partea acelor, cari l-au huițuit și calumniat cât timp a fost în viață. Urmează de aici întrebarea: Ce poate fi cauza, de omenimea preamărește pe omul virtuos atunci, când toată suflarea ar trebui să fie asemenea lui? Nimic alta, decât că *idea răului, corupțiunea are cu mult mai potrivit teren în firea omenimii, ca idea binelui*. De aici și numărul cel mic al acelor indivizi, în acărora suflet preponderază idea binelui față de idea răului. Da, răul și nu binele e, care își are suc recerut în firea omenimii și față de care școala populară e cu mult mai debilă, decât să poată face front acestui rău.

Ideile mari, despre cari face amintire colegul Dârlea în răspunsul d-sale, sunt cu totul de altă natură. Mântuitorul Christos, simbolul dreptății și a moralei, s'a jertfit pe sine, pentru ideile sale mărețe. Să nu se creadă însă, că lățirea acestor idei între oameni s'au făcut în senzul,

cum au fost ele contemplate de fiul lui Dumnezeu. Nu de loc. Omenimea a pus aceste idei mărețe în serviciul egoismului și nu în al jertfirii de sine spre binele comun. Martoră ni-e Istoria despre toate persecuțiunile și nedreptățile, ce le-a executat creștinii contra creștinilor. Au nu și în zilele de azi avem exemple destule de natura aceasta? Deci unde sunt ideile mărețe ale Mântuitorului Christos? Ori acelea n'au picat în timp potrivit și în pământ binepregătit?

Da, lățirea creștinismului a trecut dela individ la individ, nu însă pentru că aceasta să se sacrifice pe sine pentru binele deaproapelui său, ci numai pentru binele propriu: *să dobândească împărăția de veci!* Și apoi a trecut XX. de seclii dela propoveduirea acestor idei, pentru aceea și azi suntem foarte departe de lățirea acelora în societatea omenească, în sensul lor original.

Și apoi Istoria ne spune, că și alte fapte mărețe, ce s'au dus în deplinire au emanat tot numai din egoism, din luptă pentru existență. Aceasta a fost pârguia sbuciumărilor din trecut și tot aceasta are să fie și în viitor, poate în altă formă, dar în sens aceeași. Prin aceasta nu voiu să zic, că școala elementară n'ar avea nici o putere întru îndreptarea răului, ce bântuie societatea omenească, nu de loc. Voiu să zic numai și de astădată, că școala elementară poate face mult, dar totul nici când, după cum susține colegul Dârlea.

Să auzim alte motive!

G—n.

Ce e și ce ar trebui să fie.

Să apropie examenele finali, — când învățătorii dela sate au să fie judecați, apreciați în munca lőr. Să apropie zic timpul, când acei gregari dela sate au se facă secerișul, iar acel seceriș, nu el și-l cântărește nici ca calitate și nici ca cvantitate. E bine însă și așa, căci dacă altul o face aceasta, apoi și acela e tot așa de simplu muncitor ca și cel-ce a sămănat.

Autorul acestor șire a fost cel mai mare aderent instituțiunei comisariatelor; și nu odată am și spus în liniamente generale cum ar fi bine și practic totodată a se pune bază solidă acestei salutare instituțiuni. E o necesitate imperioasă, ca aceasta să aibă o bază uniformă. Căci, deși acoperișul astupă toată clădirea, totuși exteriorul acestei clădiri e foarte diformat. Și s'a diformat, pentru-că măestrii cari lucră la aceasta clădire nu purced într'un fel. În urmarea acesteia apoi, clădirea, deși e frumoasă și scumpă, totuși e fără preț. Că aceasta sustă, dovedește în deajuns raportul referentului școlar făcut în sinodul eparhial din ăst an. Un raport, ce numai măgulitor nu poate fi. Să ne fie însă permis a-o spune, că s'au cam exagerat lucrurile și prea tinăr și prea puțin învățător trebuie se fie cineva, ca să le aproabe toate celea din raport așa pe deantregu.

Multe scăderi are școala noastră dela sate, — și în urma nouăi legi școlare sau mai și înmulțit poate, dar că toate acestea să se pună în spatele bietului muncitor — și că conducătorul școalei să fie așa precum îl descriu unii dintre domnii comisari, asta întrece măsura și e de o severitate în superlativul absolut. Cunosc personal pe cei mai mulți dintre comisari, și-l știu pe domnul Roșu un muncitor conșteințios, dar ca să fie atât de puțin învățător, când judecă pe învățători, asta n'am crezut'o. În aceasta direcție am patea mult învăță dela procedura ce

se obsearvă în biserică față de slujitorii ei. Când e vorba de greșelile aceloră, apoi foarte cu greu se divulgă; în publicitate însă numai indirecte și în caz extraordinar ies. Pentrucă sunt credincioși principiului: »Văzând să nu vadă și auzind să nu înțaleagă«. — Și are și aceasta partea sa bună, pentrucă cetind și văzând vulgul greșelile ce se fac în adevărata lor mărime, apoi cu greu și-ar putea susține prestigiul și autoritatea cei puși în fruntea bisericii. Și oare școala și conducătorii ei nu merită a fi tracțați cu aceeași măsură?

Din vremuri școala a fost strâns legată de biserică, în urma căreia i-s'a și dat numele de »ficia bisericii«, și ca atare a fost necesităta a se conformă gustului mamei, fără ca mama să țină cont de desvoltarea fizică și starea higienică a ficei sale. Și ori de câteori ficia și-a arătat nemulțămirea, mama a tratat'o cu severitate și nu a dat ascultare justelor ei plânsori. Astăzi chiar, când ficia-școala s'a întarit și crescut așa, ca singură să se poată conduce în cadrele legilor firești, mama-biserica, i-a demandat, că ea trebuie se fie plecată și recunoscătoare; copii trebuie se fie mulțamitori față de părinți — așa ne învață credința noastră. — Și ea biata, a tăcut, s'a supus și a suferit toate neajunsurile numai să nu i-să zică, că e copil răs-vrătitor și nerecunoscător. A pus capul în pământ și a mers mereu, mereu înainte.

Nu ia fost dat însă a fi rehabilitată nici atunci, când toată lumea preamărea bunele ei însușiri. Toată lumea îi vedea și-i apreția rîvna ei de muncă; mama ei însă a remas tot rece și severă. — Așa a fost asta dela început și pe semne așa are să fie și de aici în colo.

Ne face a crede aceasta mai vartos împrejurarea, că arătându-se în sinodul eparhial de estimp greșelile și neajunsurile ce le îndură cei puși în fruntea școalei, un deputat, nu altcum și în referadă, a spus cauza acestor neajunsuri, propunându-se și mijloacele cari ar fi pentru înlăturarea aceloră, zic atunci, în loc ca aceea propunere să fie apreciată și fără discuție să fie primită de sinod, — aceea salutară

propunere s'a devodat cu ironice observări la adresa conducătorilor școalei.

Sa spus adecă în aceea referadă și aceea, că pentru înlăturarea, sau cauza acestor neajunsuri e și aceea, că mulți dintre învățatori nu cetesc. Nu cetesc, pentrucă le lipsesc mijloacele pentru procurarea de cărți și reviste de specialitate. Și pentru delăturarea acestui rău s'a propus, ca Ven. Consistor se impună comunelor purochiali a induce în preliminar o sumă oarecare pentru procurarea acelora. O propunere pe cât de salutară pe atât și de actuală. E lucru constatat, că școala-învățământul e de parte de perfecțiune, și toată lumea tinde în a vedea școala poporală la nivelul chemării sale, ca cu atât mai iute să ajungă, să se apropie barem de adevăratul scop. Și oare putem noi, ca popor, să rămănem îndărăpt? Când toată lumea strigă, înainte! noi să mergem îndărăpt, ori să stăm locului? Și oare cum va putea școala română ținea paș cu spiritul timpului atunci, când conducătorii ei sunt fără mijloace, fără armele necesarie, cari să-l ajute, să-i arate calea adevărată pe care se meargă, ca să poată fi în rând cu celelalte neamuri. Suntem săraci? Da. Însă nu suntem așa, ca să nu mai putem jertfi acolo unde se impune necesitatea. Și dacă undeva se impune, apoi aici mai mult ca ori unde. Conducătorii școalei trebuie să fie ajutați în aș câștigă, ca la urmă să aibă de unde să dea și ei altora.

Ne atinge dureros împrejurarea, că afacerile școlare sunt prea ușor tractate în corporațiunile noastre bisericești. Și e un simptom îngrijitor, când bărbați binemeritați, pedagogi așa zicând, sub pretextul, că apăra dascălimea susține, că e sub demnitatea unui dascăl a primi ajutor dela comună pentru procurarea cărților și revistelor de specialitate. Să ne fie permis a întreba cu toată umilința pe dl deputat sinodal, oare nu crede d-sa tot așa și despre preoți? Dacă da, de ce permite ca parochiile să plătească preoților unica revistă ce o au: „Biserica și Școala“. Aceasta e de demnitatea preoților, ca ei, cari sunt de două

ori așa de bine salarizați, să nu poată plăti nici 10 cor. din al lor pentru o foaie ce e mai mult a lor? . . .

N'ar fi oare just și echitabil, ca și pentru învățători să se dea o așa sumă pentru o revistă pedagogică? Credem și susținem cu toată lăria, că dacă nu mai mult, dar atâta cât preotul, a făcut și învățătorul acela, ca să poată pretinde atâta jertfă din partea poporului. Bunăvoința conducătorilor să nu lipsească, căci poporul e blând și bun.

Să ni să ierte când câteodată avem curagiul a-ne spune gândurile, căci o facem mai mult din altruism decât din egoism. Nu ne răsvrătim, nu cerem măririi, nu învidiam pe nimenea. Cerem ca să se priceapă spiritul timpului în care trăim — de către conducătorii destinului bisericești-școlare. Ne pare că suntem cam preterați atunci, când afacerile școlare în sinodul eparhial sunt reprezentate abia prin 1—2 învățători. Oare mai multe sunt afacerile juridice și economice-finanțiere de cât cele școlare? Oare n'ar fi mai echitabil, ca afacerile școlare să fie reprezentate cel puțin prin o terțialitate, din totalul membrilor sinodali, de acei oameni cari, muncesc mereu pe terenul școlar și cari trăesc în nemijlocita apropiere cu poporul. Căci ori și cât de puține cunoștințe să aibă un dascăl dela sate, totuși e mai competent în chestii școlare decât alții, cari n'au experiența recerută în materie. Dacă până acum învățătorii au fost priviți peste umăr și cu un aer de dispreț, astăzi trebuie să se țină cont de împrejurarea, că ei nu stau locului, ci merg cu curentul. Trebuie însă bine să grijim, ca acest curent să nu apuce o direcție păgubitoare intereselor bisericești-școlare. Și mai presus de toate ei stau în strânsă legătură cu poporul, iar poporul încă nu-i la nivelul acela de cultură, ca fără conducători sinceri să vadă lațul ce i-se întinde.

Să dăm fiecăruia ce i-se cuvine.

dascălul C.

Istoria școlii române din Măderat.

(Schiță monografică.)

— Continuare. —

II.

Școala din Măderat deși a existat, după cum se poate deduce din celea spuse, încă mai înainte decât altele, nu se știe să fi avut edificiu propriu până cam pe la anul 1800, când arzând școala a fost ținută în case cu arândă, până după ce s'au adus comuna la ordine (cum se află azi), dar și atunci numai la 1852 s'a edificat, din material de cărămidă crudă (văiug) cu o sală de 13·5 stâng. □ (52 metri) și cu locuința acomodată pentru un învățator.

Inmulțindu-se cu timpul numărul obligaților, la 1878 s'au deschis școala a II-a; nefiind însă mijloace pentru a se edifica, câțva timp s'a ținut pe arândă, iar după aceea s'a luat locuința învățatorului și s'a strafomat în sală de învățământ, până la anul 1890, când s'a edificat a doua zidire pe partea de nord a intravilanului școlar, clădindu-se o sală de 78 m. □ și o locuință comodă — așezându-se aceasta clădire anume pentru despărțământul băeților.

În anul 1895 comunitatea confesională a fost silită să deschidă a III-a școală și astfel a adăugat la edificiul vechiu — partea nordică — încă trei pereți și au făcut o sală de învățământ, în care s'au așezat clasele I—II mixte până în 1901, când clasa mixtă s'a strămutat în școala veche, iar în sala nouă s'a așezat despărțământul școlii de fete.

Edificiile școlare dinpreună cu mobilierul din școlile de învățământ și cu pământul dat în folosința învățătorilor valorează peste 25000 coroane.

Cercetarea școlii — după cum s'a zis în alt loc — nu a fost obligativă până la 1830. De atunci până azi însă

școala e cercetată bine, cu deosebire cam de 23—24 ani abia se mai află câte un deobligat, care să nu cerceteze prelegerile. În tabloul alăturat vom arăta cercetarea școlii de pe 20 ani din urmă, adică pe anii școlastici: 1889/90—1908/9.

a) Școala cotidiană.

Anul școlar	Prunci		Câte 0/0	Fete		Câte 0/0
	obligati la școală	au cer- cetă școala		obligate la școală	au cer- cetă școala	
1889 90	118	117	99	117	87	76
1890 1	112	112	100	119	103	86
1891 2	108	108	100	120	100	83
1892 3	124	124	100	117	110	94
1893 4	136	135	99	117	111	95
1894 5	146	146	100	119	119	100
1895 6	152	152	100	128	123	98
1896 7	152	145	95	119	116	98
1897 8	151	146	97	121	115	95
1898 9	129*)	118	96	114	106	94
1899 900	112	108	96	133	117	90
1900 901	133	130	99	130	125	96
1901 2	122	120	98	125	120	96
1902 3	120	118	98	126	124	98
1903 4	124	121	97	132	130	98
1904 5	137	136	99	124	122	98
1905 6	114	114	100	101	100	99
1906 7	121	119	99	134	131	98
1907 8	120	120	100	122	121	99
1908 9	145**)	97	67	139	128	92

Notă. *) În acest an s'a înființat școala comună-magiară.

***) S'a făcut presiuni de trecere la școala, care a fost cercetată de 43 copii și 6 fete, iar la alte școli 7; ce dă 11—12% afară de fete.

b) Școala de repetiție.

Anul școlar	Prunci		Câte o o	Fete		Câte o o
	obligati la școală	au cer- cetă școala		obligate la școală	au cer- cetă școala	
1889 90	54	39	65	54	18	33
1890 91	59	42	71	56	28	50
1891 2	53	34	64	58	25	43
1892 3	40	39	98	46	39	84
1893 4	40	40	100	53	26	49
1894 5	42	38	95	47	37	78
1895 6	47	45	98	49	36	73
1896 7	48	45	94	51	38	74
1897 8	57	52	91	56	34	60
1898 9	69	48	75	67	52	77
1899 900	60	49	80	59	47	80
1900 901	64	50	80	60	53	88
1901 2	52	49	95	48	41	85
1902 3	58	45	77	48	40	84
1903 4	60	50	83	58	42	80
1904 5	48	27	56	57	33	58
1905 6	57	37	95	63	40	63
1906 7	50	48	65	50	30	60
1907 8	65	38	89	60	42	70
1908 9	57**)	—	—	59	—	—

După cum se vede deci din tablourile alăturate, cercetarea prelegerilor, preste tot luat, a fost bună, căci luat timpul de 20 ani școlastici din 125 copii obligați au cercetat prelegerile, în mediu, 122 sau 97¹/₂, iar din 122 fete, au cercetat în mediu 115 sau 92⁰/₀, aceasta în școala cotidiană; — iar la repetiție în restimp de 19 ani din 63 băieți au cercetat 42 sau 66¹/₂, iar din 57 fete au cercetat 37 sau 66¹/₂ ⁰/₀.

**) Vezi la școala cotidiană.

De aici urmează apoi că și proporțiunea acelor ce știu carte să fie următoarea: bărbații — începând dela 15 ani în sus — știu celi și scrie peste 76⁰₀, iar femeile — tot dela 15 ani în sus 60⁰₀. Obligați de a cerceta școala (6—15 ani) știu carte 96—98⁰₀.

Aflu de bine, ca să notez, că școala din comuna noastră a pus bază la mulți bărbați inteligenți. Afară de preoții: *Pavel Popoviciu*, care a fost în funcție pela (1779—1188), *Dimitrie Simionoviciu* (1780—1811), *Ioan Popa* (1786—1812), *Ioan Popoviciu-Horga*¹⁾ (1810—1812), *Mihailu Suciu* (1822—1861), *George Gabor* (1841—1852), apoi învățătorii, cari au funcționat în comună, se vor nota mai jos, au câștigat cunoștința în școala din Măderat următori: † *Todor Monța*, fost notar comitatens în Oradea-mare, † *George Monța*, fost oficianț orășenesc Arad, † *Moise Toma*, fost vice notar comitatens Arad, *Ioan Pescariu*, cassar la oficiul de dare în B.-Ciaba, *Ludovic Păcurar*, fost oficer în armata comună, *Ioan Popescu*, notar comunal în Măderat *Dr. Ioan Nemet*, (n. Giula) avocat Arad, *Petru Nemet*, (n. Giula) preot în Șeitin, *Ioan Hălmăgian*, inv., în Pâncota *Teodor Moldovan*, sub notar în Sinte, *George Moldovan*, inv. în Răbagani, *Aurel Morariu*, comerciant în Măderat, *Ioan Hălmăgian*, abs. de acad. comercială, proprietar în Măderat, *Ioan Vancu*, (n. Cuvin) oficianț în România și apoi o mulțime de industriași deștepți.

În prezent se află dași din sat la alte școli: 1 în teologie, 1 în școalele comerciale, 3 în gimnaziu și 1 în civile.

În anii dintâiu — când s'a înființat școala — cu siguranță nu se știe cât va fi fost dotația învățătorului. Din Rațiociniul comunei — căci până pe la 1854—1856 învățătorul era solvit din cassa comunei politice — se vede, că salariul era de 50 floreni de R. — mai târziu 90—100

1. Popoviciu mutându-se în Seleuș, unde luând o fată din familia Horga s'a numit și el Popoviciu-Horga. Ca preot aici a scris cartea istorică geografică numită: »Oglindă unde descrie originea comunelor B.-Ineu, Mocrea, Pâncota, Șiria, apoi scufundarea băilor turcești cari au fost se zice pe locul unde e az mocirlă numită: Sodom.

floreni austriaci, iar dela anul 1855—1857 a fost 160, dela anul 1868 s'a urcat la 200 fl., care salar a rămas până la anul 1885. Pe lângă bani gata mai erau 15 jug. (1600_l) pământ arător și fânaț, apoi 12 stângini lemne din cari se încălzia și sala de învățământ.

Când s'a înființat, la 1872, școala a II-a a fost însărcinat cu propunerea — atunci -- alesul preot Ioan Morariu, care afară de 10 stângini de lemne nu avea alt salar. La anul 1881 s'a prefăcut școala a II-a, care era superioară, în școală de fete, staverindu-se salar regulat de 200 fl. și 10 stângini de lemne.

În 1885 deschizându-se concurs pentru ambele posturi de învățator și învățătoare, s'au sistemizat salarele egale: Bani gata 250 fl. $\frac{1}{4}$ sesie ($7\frac{1}{2}$ jug.) pământ, 24 metri lemne. (afară de ai școalei), apoi spese de conferințe și cancelarie.

În 1895 deschizându-se a III-a școală, s'a sistemizat salarul minimal pe atunci: 300 fl. și locuința, dar după doi ani s'a ridicat la 370 fl. și 24 metri lemne.

În 1903 penzionându-se învățătoarea M. Codrean (răposată a. 1908), salarul s'au redus la 400 cor. bani gata, apoi 10 metri lemne și 80 cor. pentru cvartir.

Incepând cu anul 1898 salarul învățătorilor s'a mai ridicat cu câte 100 cor., la toți trei învățători, conform legii din 1893 cu așa numitele cvincvenale, cari s'au repetat în 1903 și 1908.

Până prin anii 1856—7 salarul se solvia din casseria comunală, dar atunci provocate fiind comunele că ce fel de școale susțin; comunale ori confesionale? comuna a declarat de confesională și așa sa făcut arunc cultural separat, dar ca susținerea școalei să nu îngreuneze poporul s'a decis parcelarea a unei părți din pășunea comunală, partea de câtră Agriș, care sub numele de »holdiște«, s'a dat la fiecare număr de casă — pe lângă arânda anuală de 1 florin. Aceasta arândă s'a solvit până ce sa edificat școala a II-a (1890), iar de atunci a încetat, făcându-se

aruncul după darea directă solvită de locuitorii comunei, cari cu foarte mici excepții sunt toți români gr.-or.

Dela 1857 până la 1876 salarul învățătoresc se încasasa și se solvia de perceptorul comunal, iar de atunci prin cassar deosebit până de prezent. La început, până ce nu erau oamenii deprinși cu casariat cultural deosebit, încasarea se făcea foarte anevoe, iar învățătorii aveau să sufere, neprimind salarul regulat, ori și atunci câte 2—3 florini. Acum de vre-o câțiva ani se solvește regulat. Școala afară de 2 edificii școlare și $\frac{1}{2}$ sesie pământ — dat în folosul învățătorilor — n'are fonduri ori realități, ci se susține numai din repartiție.

III.

Învățătorii, cari au funcționat la școala din Măderat, încă dela înființarea ei, n'am aflat cum s'au numit. Singur »*Macarie călugărul-dascălul*«, care se subscrie la 1745 ne-a lăsat urme de ființa școalei la mijlocul veacului XVIII. Alte documente nu se află, iar protocoalele de cerculare — în care se induceau regulat »*corenciurile*« — sosite dela autorități nu ne dau lămuriri, de altcum cel mai vechiu protocol se începe abia dela 1783 apoi se continuă cu 1785.

Incât am putut afla din actele aflătoare în arhivul parohial și comunal, apoi dela fostul învățator George Deac, care trăește și acum în etate de peste 84 de ani, în școala Măderatului au instruat următorii învățatori:

1. *Cristofor (Rista) Popoviciu* se poate deduce că a funcționat dela 1786—1795. Bătrânii spun, că au auzit, că era om deștept și știa scrie frumos. Vestea se confirmă, că în protocolul de circulare, cam dela 1786—1794, toate circularele sunt scrise cu un fel de scrisoare, cu trăsuri sigure și regulate, cari ar face cinste și azi multor caligrafi, apoi la finea circ. ce e notat? Christophorus Popoviciu, iar întralt loc Rista Popovici.

2. *Constantin Popoviciu* a funcționat (conform notelor din protocol) dela 1796—1799. Altele știri despre acesta nu sunt.

3. *Simion Dumitru*, născut în Măderat, elev alui Rista, a funcționat înainte de a se înființa școala pedagogică din Arad, (1800—1812), iar după ce s'a deschis aceasta școala a mers de și-a făcut pregătirile de pe acel timp și apoi iar s'a rentors în comuna sa, unde a fost aplicat a doua oră, dela 1815—1832 și apoi dela 1841—1843, când disgustat de cinstea, care o avea pe atunci învățătorul, sa retras la averea sa și apoi a ocupat slujbe comunale, care erau mai bine plătite decât cea dascălească. Nunitul sigur că va fi avut și ceva pregătiri gimnaziale înainte de a începe prima funcțiune, căci din notele rămase aflăm, ca pe lângă limba română mai poședea bine latina, limba maghiară și l. slavonă. Despre intilgența acestui dascăl ne-a mai rămas notată o elegie scrisă în anul 1830 cu ocaziunea morții lui Nestor Ivanoviciu Episcopul Aradului:

— Mulți ani au trecut,	Toată tinerimea românească,
De când Românii n'au avut	Acum să ne umilim
Așa bărbat strălucit	Și alui copârșeu să privim
Viața de român slavit	Și să strigăm . . . (neleg.)
Când în episcopia aradană	Că au fost slugă . . . (rupt.)
au . . . (neleg.)	

4. *Mihail Constantinoviciu* a funcționat dela 1813—1815, alte date nu avem, dar presupunem, că va fi fost fiul învățătorului Constantin Popoviciu, dela care, după odiceiul de atunci, a primit numele de botez al tatălui său — prefăcut în nume de familie serbizat.

(Va urma.)

O cuvântare.¹

Omorată Reuniune Cercuală!

Fraților Colegi!

Cu ajutorul lui Dumnezeu, iată-ne din nou întruniți în adunarea despărțământului nostru. Ne-am întrunit nu numai pentru de a satisface datorinței noastre de membrii ai acestei corporațiuni, ci împărțându-ne unii altora esperințele câștigate în decursul acestui an de muncă și lămurindu-ne asupra problemelor grelei noastre misiuni, să ne câștigăm acele cunoștințe și destoinicii, cari ne sunt de lipsă la împlinirea cât mai promptă a chemării noastre.

Fraților! Dascălul român și în trecut, ca și în prezent, a dus o viață destul de grea.

Până bine de curând eră avizat a trăi din un salariu, care de abea îi ajungea să-și asigure cele mai strict necesari mijloace de existență. Ba în cele multe locuri nici atât. Astfel, că dacă dascălul din zori începând până în timpul prelegerilor nu manuă coasa sau sapa, era spus a duce foame cu familia-i cu tot. Ba nu arareori se întâmplă, că grație interesărei conducătorilor din parohie de cauza școalei, mai eră silit să-și aducă singur și lemne de încălzit, ori eră spus a suferi frig.

D'apoi încassarea salariului? O, aceasta eră pentru învățător un chin, o umilire în toată privința.²

Cei mai în vârstă dintre d-voastră veti fi ajuns acelea timpuri, când numai cu jalbe înaintate tot des pe la autorități, puteam să ne încassăm salariul.

Unii duceam o luptă adevărată cu notarul comunal, care manipula pe aceia vreme spesele culturale, pentru neînsămnatul salariu de 300 floreni.

¹ Cuvânt rostit în ședința Reun. Inv. din protopopiatul Radna.

² Cazul dela Fenlac.

Odată, după ce mai mult de 8--9 luni nu promisem nici un crucer, am făcut arătare contra notarului. Autoritatea diecezană a făcut tot ce a putut pentru solvire, dar atunci s'a apucat notarul comunal să mă intimideze în fața protopopului. Sub cuvânt că i-am vătămât autoritatea, cerea dela protopopul jalba, ca să înceapă acțiune penală contra mea.

Dar nu numai noi unii, ci deiarândul, toți colegii erau espuși suferințelor de felul acesta.

Iată între ce fel de împrejurări a lucrat și muncit dascălul român!

Întreb acum: prudent e a arunca numai asupra lui vina pentru numărul cel mare de analfabeți ce-i avem? Just e a-l face numai pre el răspunzabil pentru starea înapoiată a poporului nostru?

Cu toată hotărârea putem afirma, că nu. Pentrucă, succesul ori nesuccesul școalei, nu depinde exclusiv numai dela învățator. Și alți factori și alte împrejurări își au rolul lor determinator în afacerile învățământului. Și apoi chiar în aceasta zace greșele trecutului, că acești factori, cari aveau datorința de a conlucra alături de învățator la prosperarea școalei, chiar aceștia lucrau demultei — în direcție opusă chemării sau datorinței lor.

Câți parochi-prezidenți de comitete parochiale și câte comitete parochiale au întreprins pași serioși pentru îndreptarea frecvențațiunii școlare? Câți s'au îngrijit de ajustarea școalei cu cele necesari? Câți au luat poziție pentru ameliorarea existenței învățatorului? Foarte, prea de tot puțini. — Pentru cei mai mulți școala și învățatorul erau niște sarcini, fără de cari nu puteau fi.

De sine înțales, că între astfel de circumstanțe, școala n'a putut progresă.

Să vedem acum, cum stăm cu prezentul! Prin activitatea, care a dezvoltat'o învățatorimea, situațiunea într'a-devăr s'a schimbat față de trecut și pentru învățator și pentru ceialți factori ai școalei confesionale.

Noi, într'o privință am fi mai favorizați ca în trecut. Favoarea aceasta însă ni-să prea face în tot atâtea picuri amare: Pozițiunea ne-a devenit nesigură; muncă uriașă trebuie să desvoltăm, ca în schimb să ne auzim verdictul — »neîndestulitor«.¹ — Iată situația noastră!

Valoarea muncii noastre sforțate de azi e acealua, carele eră judecat a duce în spate o piatră mare în vârful muntelui, și de câteori ajungea în apropierea culmei, scăpă piatra, carea să rostogolea în fundul văiei și el trebuia să-și înceapă munca din nou. Adeca: sforțare, fără nici un rezultat.

Fraților! Am ținut să remarchez lucrurile aceste, pentru-că din anumite părți au început a să face învățatorimeii imputări, că nu și-a făcut și nu-și face datoria.

Aceia deci, cari ne aduc imputări și reproșuri, pentrucă școala noastră n'a realizat și nu realizază succesele ce se așteaptă dela ea și ne acuză cu necunoștiențiozitate în activitatea noastră, să scruteze mai nainte cauzele și numai după aceea să se rostească.

Prin cele mai nainte afirmate, nici decât nu neg, că între noi n'ar fi mercenari și fără conștiență. Precum: »nici o pădure fără uscături« și precum nici o clasă a societății omenesti nu e ferită de scăderea de a adăpostii în sinul său și membrii răi, tocmai așa și statul învățatoresc. Imprejurarea aceasta însă, așa cred, că nu îndreptățește pe nime de a-ne împroșcă.

X.

¹ A-se vedea numerii antecedenti cu scrise ref. la p. I. m.

REGULAMENT

pentru afacerile interne ale Reuniunii învățătorilor români dela școalele populare confesionale ortodoxe din protopopiatele aradane I—VII.

I. Titlul, scopul și mijloacele reuniunii.

§. 1. Titlul, scopul și mijloacele reuniunii sunt precizate în §§-ii 1, 2 și 3 din statute.

II. Membrii reuniunii, drepturile și datorițele lor.

§. 2. Reuniunea are patru feluri de membrii: ordinari, fondatori, onorari și ajutători.

§. 3. Membrii ordinari, conform §-lui 5 din statute, sunt toți învățătorii și învățătoarele dela școalele populare române ort. confesionale de pe teritoriul reuniunii, instituți în posturile lor *in mod definitiv* și declarați de atari și de cătră adunarea generală; pot fi însă și profesorii preparandiali dela seminarul diecezan rom. ort. din Arad.

Învățătorii penzionați, întrucât după pensionare n'au renunțat în scris, rămân și mai departe membrii ordinari.

§. 4. Membrii fondatori, onorari și ajutători sunt cei înșirați în §§-ii 6, 7 și 8 din statute, dacă sunt susceptuți de atari de cătră adunarea generală.

§. 5. Vot decisiv, conform §-lui 9 din statute, au numai membrii ordinari și fondatori, iar cei onorari și ajutători au numai vot consultativ.

Votul să exerciază numai în persoană.

§. 6. Membrii ordinari sunt deobligați a participa regulat la toate adunările reuniunii și nu le este permis a-să depărtă până nu s'a exauriat întreaga programă a adunării. Cei-ce să vor depărtă mai înainte de exaurirea programei, să vor privi de absenți.

§. 7. Scuze pentru neparticipare la adunările reuniunii să pot face numai înainte sau cel mult în decursul tinerii acelora și să admit numai în cazuri grave, dar și atunci au să fie motivate prin atestat officios, altcum nu să vor lua în considerare. Scuzele să fac totdeauna în scris și să adresează președintelui reuniunii.

§. 8. Față de cei absenți și neexcuzăți în regulă, să vor aplică legile și ordinațiunile în vigoare.

§. 9. Fiecare membru ordinar este obligat ași solvi regulat și la timp taxa de membru prescrisă, dar necondiționat cel mult până cu ocaziunea adunărilor de toamnă a despărțămintelor protopopești din fiecare an. Față de cei ramași în restanță, să va cere încassarea pe calea forurilor civile judecătorești. Tot asemenea sunt deobligați ași solvi taxele prescrise și membrii fundatori și ajutători, dar totdeauna înainte de decretarea lor de atari prin adunarea generală. În caz contrar, decretarea n'are valoare.

III. Organizarea reuniunii.

§. 10. Pentru realizarea scopului precizat în §-ul 2 din statute, Reuniunea își desvoaltă activitatea sa prin:

- a) adunarea generală,
- b) comitet,
- c) birou și
- d) despărțămintele protopopești.

A) Adunarea generală.

§. 11. Adunarea generală *ordinară* să ține în fiecare an odată, în conformitate cu dispozițiile §-lui 11 din statute, la locul și timpul stabilit de adunarea generală premergătoare sau de comitet, intrucât aceasta i-s'a încredințat de aceia lui.

Adunarea generală *extra-ordinară* să convoacă de comitet direct, sau în urma unui conclud adus în aceasta privință de însăși adunarea generală, de câte ori cere lipsa.

§. 12. Agendele adunării generale, conform §-lui 14, din statute, sunt :

a) Examinarea raportului general al comitetului, al cassarului, bibliotecarului și al controlorului.

b) Deciderea asupra propunerilor dela comitet.

c) Discutarea și deciderea asupra propunerilor dela membrii.

d) Ascultarea operatelor incurse și admise la cetit.

e) Conzultări asupra necesarielor reforme de învățământ și asupra altor cestiuni pedagogice și didactice.

f) Alegerea comitetului, a funcționarilor și a membrilor fondatori și onorari.

g) Votarea bugetului și

h) Modificarea statutelor.

§. 13. Convocarea adunării generale, dinpreună cu programa acesteia, are a-să publica cel puțin cu 14 zile mai înainte în organul reuniunii și după posibilitate și în alte organe de publicitate.

Împrejurarea aceasta să va notifica, tot în acest interval, conform §-lui 12 din statute și organelor și autorităților competente.

§. 14. Ședințele adunărilor generale sunt publice și secrete.

Ședințele secrete să țin numai excepționalmente, când să ivește necesitatea.

Atât prezidentul, cât și 10 membrii prezenți, au dreptul să facă adunării generale propunerea pentru ținerea de ședințe secrete și dacă majoritatea celor prezenți încă aderează la aceasta, prezidentul numai decât ordonează ședințe secrete.

La ședințele secrete, pot lua parte și reprezentanții officioși ai autorităților superioare bisericești și civile.

§. 15. În adunările generale ale reuniunii să pot desbata numai obiectele înșirate în programa acelora.

§. 16. Fiecare membru are dreptul a lua parte la desbateri în adunarea generală ori când.

Pentru discusiune membrii să însinuă la secretar, iar președintele le dă cuvântul în ordinea în care s'au anunțat.

Un membru nu poate lua cuvântul la aceeași chestie decât numai de douăori; cu voia adunării generale însă, poate lua cuvântul și de mai multeori.

§. 17. Fiecare vorbitor are datorința a să ținea strâns de obiectul discușiunii, a observa bună cuviință în ținută și vorbire, a întrebuiți termini aleși și a-să feri de ori-ce expresiune vătămătoare, încunjurând personalitățile.

Pe vorbitorul, care să abate dela obiect, face personalități, discută chestii ce nu aparțin sferii de activitate și competență a reuniunii, sau vatămă demnitatea corporațiunii: președintele prima dată îl face atent, a doua oară îl îndrumă la ordine, iar a treia oră îi detrage cuvântul.

§. 18. Nici un vorbitor nu poate fi întrerupt în vorbire prin alt membru.

Acest drept însă să acoardă președintelui în scopul susținerii ordinii și a respectării regulamentului și anume:

a) când vorbitorul să abate dela obiect,
b) când vorbitorul întră în personalități ori atrage în desbatere chestiuni, cari nu întră în sfera de activitate și competență a reuniunii și

c) când folosește expresiuni vătămătoare și necuviincioase, ori când prin ținuta sa nepotrivită conturbă seriozitatea adunării.

§. 19. În chestie personală, membrilor atinși, li-să dă cuvântul înediat dupăce vorbitorul ș'a terminat cuvântul.

§. 20. Fiecare membru are dreptul să facă în adunările generale propuneri și interpelări.

Ori-ce propunere trebuie făcută în scris și înaintată președintelui mai înainte de ce ar fi supusă spre delibereare adunării generale. Tot asemenea și interpelările.

§. 21. Închiderea discușiunii să întâmplă:

a) dacă au vorbit ori abstau toți membrii însinuați la cuvânt pro ori contra.

b) dacă nu s'a însinuat nime la cuvânt.

c) dacă la cererea închiderii discușiunii a aderat majoritatea membrilor prezenți.

A cere încheierea discuțiunii este permis ori-cărui membru. Cererea aceasta să poate adresa oricând prezidentului.

Aducându-să prezidentului la cunoștință cererea de încheiere a discuțiunii, acesta are dreptul și datorința a întrerupe cursul desbaterilor, nu însă și pe vorbitor și a supune numai decât la vot această cerere, fără a admite desbatere asupra ei.

Fiind discuțiunea terminată, prezidentul, înainte de a supune la vot chestiunile, reasumează propunerile făcute.

§. 22. Pentru a-să putea aduce un concluz valid, să cere, conform §-lui 13 din statute, ca să fie de față la adunarea generală cel puțin $\frac{1}{4}$ din numărul total al membrilor ordinari și majoritatea voturilor. Dacă voturile sunt egale, dărâma votul prezidentului.

La vot să pun mai întâiu contra propunerile și anume: întâiu cele mai îndepărtate; neprimindu-să acestea, propunerea principală să declară primită.

Votarea să face de regulă prin sculare sau ridicarea mâinii. La cererea în scris alor 10 membrii ordinari însă, votarea poate fi nominală ori secretă.

§. 23. După trebuință, adunarea generală exmiste din sânul său comisiuni.

Fără cauze motivate nici un membru nu să poate subtrage de a însărcinările și exmisiunile ce i-le va impune adunarea generală.

Fiecare comisiune are a se prezenta la secretar spre a primi actele referitoare la chestiile pentru cari s'a exmis.

Comisiunile au să se constituie, alegându-și un președinte și un referent.

Comisiunile pot cere informațiuni dela organele reuniunii și au să prezinte adunării generale în scris propuneri motivate în toate chestiile, ce li sau încredințat.

§. 24. Despre ședințele adunărilor generale să va purta protocol, în care să va induce formalitățile obicnuite, obiectele pertractate și concluzele aduse și care va avea să fie autenticat cel mult în timp de 14 zile prin o

comisiune de cel puțin trei inși exmisă din sânul adunării generale.

O copie din acest protocol să va înainta, conform §-lui 15 din statute, Ven. Consistor, iar altă copie în timp de 15 zile dela adunarea generală inspectorului regesc, conform clauzei de aprobare ministerială a statutelor.

§. 25. Pentru constătarea prezenților, să va face apelul nominal, atât la început cât și la finea adunării generale.

B) Comitetul reuniunii.

§. 26. Comitetul este o corporațiune compusă din cei mai distinși membrii ai reuniunii. El este chemat a da, în cadrul dispozițiilor statutare, direcțiune demersului tuturor afacerilor întru ajungerea scopului reuniunii.

§. 27. Comitetul reuniunii, conform §-lui 16 din statute, să compune:

- a) din funcționarii reuniunii,
- b) din prezenții despărțămintelor protopopești și
- c) din 5 membrii aleși de adunarea generală.

§. 28. Comitetul reuniunii, conform §-lui 17 din statute, are a țineă în fiecare an cel puțin două ședințe ordinare, iar extraordinare câte vor fi de lipsă.

Prima ședință ordinară să va ținea cel mult în 30 de zile dela adunarea generală, iar a doua să va țineă înainte de adunarea generală cel puțin cu 14 zile.

§. 39. Agendele comitetului, conform §-lui 19 din statute, sunt:

a) a execută conluzele adunării generale, b) a țineă în evidență afacerile curente, c) a staveri bugetul, d) în cadrul bugetului a procură cărți științifice, pedagogice și revistele necesare, e) a vegheă asupra ordinii bune, f) a controlă încassarea taxelor și starea cassei, g) a compune cu finea anului raport special cătră adunarea generală despre activitatea sa și a fiecărui despărțământ protopopesesc, și h) pentru promovarea scopului reuniunii a face adunării generale propunerile ce le crede de bune.

§. 30. Pentru aducerea unui concluz valid din partea comitetului, conform §-lui 18 din statute, să cere, ca să fie de față barem o terțialitate a membrilor și majoritatea voturilor celor prezenți. Dacă voturile sunt egale dărâma voturile președintelui.

§. 31. Despre ședințele comitetului să va purta protocol, care, conform §-lui 20 din statute, va avea să fie autenticat în timp de 3 zile.

C) Biroul reuniuni.

§. 32. Biroul este motorul principal dela a cărui activitate depinde în primul loc bunăstarea și prosperarea reuniunii:

§. 33. Biroul reuniunii, conform §-lui 16 din statute, să compune:

- a) din un prezident,
- b) vice-prezident,
- c) secretar,
- d) notar,
- e) cassar,
- f) bibliotecar și
- g) controlor.

Toți acești funcționari ai reuniunii, spre deosebire de funcționarii din desp. prol., poartă pe lângă titlul oficiului lor și atributul de „general”.

§. 34. Funcționarii reuniunii să aleg, conform §-lui 21 din statute, de cătră adunarea generală dintre cei mai activi și mai bine meritați membrii ordinari ai săi câte pe 3 ani. Să pol însă și realege.

Alegerea să întâmplă pe față, cu aclamațiune sau prin votare nominală, iar dacă 10 membrii ordinari cer în scris și prin votare secretă.

§. 35. Agendele biroului reuniunii, conform §-lui 21 din statute, sunt:

a) Agendele prezidentului general.

1. Prezidentul general convoacă adunările generale și de comitet.

2. Duce prezidiul în aceste adunări.

3. Cu secretarul general subsemnează toate actele reuniunii, asemnează la cassă toate spesele votate de comitet și reprezintă reuniunea în toate afacerile ei.

4. Supraveghează activitatea tuturor funcționarilor reuniunii și în caz de urgență, până la întrunirea comitetului, încredințează cu substituirea funcționarilor pe unul dintre membrii de comitet.

b) Agendele vice-prezidentului general.

1. Vice-prezidentul general, în caz de necesitate, înlocuiește întru toate pe prezidentul general.

c) Agendele secretarului general.

1. Secretarul general este îngrijitorul arhivului reuniunii; primește toate șebitele întrate și le înregistrează.

2. Poartă protocoalele ședințelor adunărilor generale și de comitet precum și alte afaceri de natură scripturistică.

3. El este raportorul adunărilor generale și a ședințelor de comitet.

4. Controlează activitatea funcționarilor din despărțăminte protopopești și atrage atențiunea prezidenților acelora asupra eventualelor scăderi și omisiuni.

5. Poartă evidența membrilor reuniunii.

6. În cazuri extra-ordinare suplinește pe prezidentul ori pe vice-prezidentul general.

d) Agendele notarului general.

1. Notarul general ajută secretarului general și în caz de lipsă îl suplinește întru toate.

e) Agendele cassarului general.

1. Cassarul general conduce toate afacerile de cassă conform regulamentului special de cassă.

f) *Agendele bibliotecarului general.*

1. Bibliotecarul general conduce toate afacerile bibliotecii conform regulamentului general de bibliotecă.

g) *Agendele controlorului general.*

1. Controlorul general contra-semnează raționiciile, rapoartele și inventarele cassarului și bibliotecarului general și este cu aceștia răspunzător în solidum. El este îndreptățit a revizui ori când registrele cassarului și bibliotecarului general și aflând disordine are a raporta numai decât prezidentului general.

D) Despărțămintele protopopești ale reuniunii.

§. 36. Afacerile interne din despărțămintele protopopești sunt regulate printrun regulament intern special, votat în mod definitiv în adunarea generală a XV, ținută în Giula, la 11/24 iulie 1905.

IV. Dispozițiuni finale.

§. 37. Toate spesele reuniunii să vor acoperi, pe baza bugetului staverit de comitet și votat de adunarea generală, din cassa centrală.

§. 38. Acest regulament s'a primit, votat și introdus în mod provizor în ședința a II-a a adunării generale ordinare a XVII, ținută în Arad, la 17/30 august 1907.

Arad, din ședința ordinară a comitetului, ținută la 18/31 octomvre 1907.

Iosif Moldovan,
prezident general.

Dimitrie Poporicu,
secretar general.

INFORMAȚIUNI.

Conferințe învățătoarești. *Conferința despărțământului protopopese Radna* al reuniunii învățătorilor români gr.-or. din protopopiatele Aradane I—VII. s'a ținut în comuna Bărzava, la 2 (16) Maiu a. c. — Din 30 membrii, prezenți au fost 25. — După săvârșirea „Chemărei Duhului Sfânt“ învățătorul locului George Pleș, ține o prelegere practică din l. magiară, după metoda direct, pe carele îl practică de 2 ani. Această lecțiune a dat anză la vii discuții în jurul folosirii metodei direct ori indirect la propunerea limbii magiare. *În fine, adunarea ajunge la tristul rezultat și adevărata convingere, că învățătorimea — pe lângă toată efortarea și diligența — nici prin metoda direct, nici prin cel indirect, nu e în stare să satisfacă legii și să mulțamească păzitorii aceleia.* — Exhaurându-se punctele celelalte din program, urmează restaurarea biroului pe noul period de trei ani. Conferința în unanimitate aclamă de ales vechiul birou. Președintele Protasie Givulescu, precum și ceialalți membrii din birou, mulțamind conferinței pentru increderea și atențiunea manifestată și de data aceasta față de dânsii, resping primirea și roagă pe membrii despărțământului să-și aleagă un birou nou, când, adunarea cedând dorinței lor, alege de președinte : Traian Givulescu (Radna), notar : Traian Givulescu (Pauliș), cassar : George Pleș (Bărzava), bibliotecar : Erzilia Ștefu (Cuvin) și controlor : Traian Fridrich (Miniș). G.

Conferința învățătoarească din tractul Chișineu, s'a ținut în ziua de 30 April (13 Maiu n.), în comuna Șimand. După chemarea Duhului Sfânt, învățătorii sau adunat la școala inv. Ioan Toconiță, care a ținut cu elevii săi prelegere din „Cântare“ asupra căreia s'a făcut reflexiuni. A urmat apoi raportul biroului și raportul comisiunii cenzurătoare asupra metodei „Gabel“. — Iar membrul Dimitrie Boar, a cetit lucrarea sa : „Metoda la diferite obiecte de învățământ în școala română. A urmat apoi restaurarea

biroului, realegându-se tot membrii cei vechi. — Ședința viitoare se va ținea în comuna Cinteiu.

Conferința metodică-didactică. Joi, în 27 Maiu, sa ținut în Pancota, conferința metodică-didactică a inv. din protopopiatul Șiria, sub presid. protopopului tractual și prezența comisarului de esamene. Cât pe aci era să se înceapă o discuție pătimașă de către învățătorii neîndreptățiți și publicați în „Tribuna“, ar după ce comisarul a cetit copia raportului de examene și a dat asigurarea, că corespunde intru toate — spiritele s'au calmat.

Convocare. Despărțământul protopopesc Hălmațiu al Reuniunii învățătorilor români din protopopiatele Arădane I—VII, își va ținea adunarea Marți, în 9 (22) Iunie, a. c. în comuna Rîșculița, la care toți membrii despărțământului și sprijinitorii școlii sunt poștiți a participa. Programa: 1. Chemarea Duhului sfânt, la 9 ore a. m. 2. Constatarea membrilor prezenți. 3. Cuvânt de deschidere. 4. Celirea eventualelor disertațiuni. 5. Raportul casarului și a bibliotecarului. 6. Raportul comisiei asupra disertațiunilor: „Metodul direct la propunerea limbei magiare“ și „Părerii despre educațiune“. 7. Propuneri și interpelări. 8. Alegerea biroului pe noul period de 3 ani. 9. Ficsarea proximei adunări. 10. Incheierea. — Hălmațiu, la 27 Mai st. n. 1909. *Mihail Vidu*, președinte.

O descoperire archeologică Prefectura județului Constanța a făcut cunoscut ministrului de interne, că pe când se făceau săpături în strada Carol, din Constanța, pentru canalizarea orașului, s'a dat de urmele unui cavou cu diferite intrări, în cari s'au găsit resturile unui coștiug de lemn, iar dedesubt două cruci și oasele a două cadavre, precum și o oală de lut. Acestea obiecte datează din jumătatea secolului al II-lea și începutul secolului al III-lea, adică din epoca greco-romană. Petritele au fost luate de dl profesor Tocilescu. Acestea petri sunt: o piatră de marmoră cu o frumoasă sculptură și o inscripție latină, un fragment de bust din marmoră și un stâlp indicator cu Helmes (Hilme) figură antică și un vultur sculptat. (Trib.)

Cvalificația învățătorilor. Din Nr. 3 al acestui organ am luat notiță despre schimbarea ce s'a făcut în cvalificațiunea învățătorilor confesionali, cari voesc să treacă la stat. Presupunând,

că nu toți învățătorii vor avea foaia „Néptanitók Lapja“ în care s'a publicat, dăm aici traducerea românească a acelei ord. min.

„Înaltul Ministru reg. ung. de culte și instrucțiune publică, sub Nr. 26555—1909 și cu datul 25 Februar a emanat ord. referitor la diploma de evalidicare (capacitate) a învățătorilor dela școalele cu limba de propunere nemagiară, pentruca acelea să fie valabile și la școalele cu limba de propunere magiară.

În timpul recent adeseori mi-se adresează petițiuni de cătră învățătorii (învățătoarele) evalidicați pentru școalele cu limba de propunere nemagiară, cu aceea rugare, ca să permit, ca diplomele lor să fie valabile și pentru școlile cu limba de propunere magiară. După ce în trecut, permissiunea cerută pentru examen de l. magiară adeseori s'a și dat, examenul făcut astfel din eroare și cu esplicarea dubie a dispozițiunilor legii. Diploma referitoare s'a primit de validă pentru școalele cu limba de propunere magiară: aflu de lipsă, că în cauza aceasta — eschisă fiind ori-ce îndoială — procedura următoare să se reguleze.

Potrivit acesteia ordinez, cumcă :

1. Toate permissiunile, cari se cer pentru validitatea diplomelor învățătorilor dela școalele nemagiare, în scopul de a fi valabile pentru școalele cu l. de propunere magiară, au să se ceară totdeauna dela mine.

2. Acest examen de evalidicație întregitoare se poate face numai la institutele preparandiale de stat.

3. Examenul constă din trei părți: examen scripturistic, examen verbal și examen de eserciții practice.

4. Obiectul examenului scripturistic va fi: lucrări educative ori metodice, săvârșite în limba magiară.

5. Obiectul examenului verbal : a) material din l. și literatura magiară în estensiunea statorită în planul de învățământ pentru institutele pedagogice ; b) material din Istoria ungară, constituție, geografie în socoată, prevăzut pentru școalele elementare, — în limba magiară.

6. Examenul de eserciții practice încă se întâmplă în limba magiară, — din Gramatica magiară, Istorie, Constituție, Geografie Aritmetică pe baza și în cadrul lucrărilor scripturistice.

7. Cine primește la examenul scriptaristic nota „nesuficient“ nu poate face examen verbal.

8. Cine a primit la examenul verbal nota de cel „puțin suficient“ nu poate fi admis la examen din exercițiile practice.

9. Cine a primit calculul „nesuficient“ la examenul scripturistic din l. magiară se îndrumă și, numai peste un an poate repeta examenul. Cine a meritat calcul „nesuficient“ din mai multe obiecte la examenul practic ori verbal, numai peste un jumătate de an poate face examen corigent.

10. Cine a meritat calcul „nesuficient“ de 2-ori, din oricare parte de examen, se respinge pentru totdeauna.

11. In caz de a succes axamenul, *clauzulu de validitate se introduce pe diploma originală*, care apoi se prevede cu sigilul institutului și cu subscrierea preș. comis. examen. eventual cu a comisarului special și a directorului institutului.

12. Examenul de întregire se ține într'aceiaș timp cu examenele de calificare dela acel institut.

13. La examenele de corigență sunt dătătoare de ton dispozițiile din „Regulamentul examenelor“.

14. In clauzulă se amintește numărul „ordinului ministerial“, prin care s'a permis examenul.

15. Atât pentru examenul corigent, cât și pentru inducerea clauzelor de valibilitate nu se va solvi nici o taxă.

16. Cuprinsul clauzei e următorul : (urmează modelul clauzelor). . . . .

Tocmai pe lângă astfel de modalități se vor examina și candidații de învățători dela ori care institut preparandial, cari afară de limba de propunere a școalei pentru care s'a pregătit, voesc să-și câștige calificare și pentru școlile cu alta limbă de propunere.

Budapest, 25 februar 1909.

Appony m. p.

Nota redacțiunei. Partea ultimă a ordinațiunei se lămu-rește ulterior prin ordinul ministerial Nr. 34463/909 (prin secret de stat Toth), care zice: că petentul, care face examenul de validitate pentru școalele nemaghiare, — examenul verbal 'l va face exluziv numai din studiul aceleia limbi respective, pentruca

să se dovedească că o poșede perfect în vorbire și scriere. Tot aceasta procedură se observă și la examenul practic din care, comisarul ministerial cu o zi mai înainte va da petentului „tema din care are să fie examinat“. (P. V.)

Solvirii. *Taxe de membrii:* Petru Vancu, Traian Givulescu (Radna), Damaschin Medrea, Nicolae Dima, Nicolae Cristea, Ambrosie Costea, Petru Lupas, Ana Sebeșan, Dimitrie Micu, Efrem Heșșan și Vicențiu Guleș câte 2 cor. Petru Coțeu 7 cor. Aurel Drăgan și Simeon Bârlea câte 1 cor. Ilarie Versigan 11 cor. *Pentru organul reuniunii:* Teodor Cherechean și Petru Rusu câte 10 cor. Petru Zoțiu, Damaschiu Medrea, Aurel Mircu, Nicolae Dima, Ioan Bogdan și Ana Sebeșan câte 5 cor. Ilarie Versigan 15 cor. plus 6 cor.

Revista literară.

Educătorul. Nr. 1, a. I. Revista învățătorilor gr.-or. din dieceza Caransebeșului — care ne-a sosit tocmai acum la redacție, — apare în Oravița sub îngrijirea unui „comitet redacțional“ și direcția dlui *P. Bizerea*. Are următorul sumar: *Cărare nouă de George Jianu*, v.-pr. reun. *Cultura de P. Bizerea*. Avantajul și dezavantajul cercetării școlii de dr. *I. Fometescu*. *Monografiile școlilor sătești de R. S. Molin*. Congresul mamelor, Creșterea copiilor în statul Congo. Protocolul adunării generale a „Reun. învățat. dela școlile gr.-or. din dieceza Caransebeș. Informațiuni. Bibliografie. Concurse. — Abonamentul anual e 4 coroane, iar pentru membrii 1—2 cor. — Revista se prezintă bine și ca cuprins și ca formă. Dorim fraților succes.

Revista generală a învățământului. Nr. 10 anul IV. Apare în București sub direcțiunea unui comitet compus din profesori (univers și liceali). Are următorul cuprins: *Constantin Moisil*, Un nou mijloc de educație națională. *G. B. D.* Pedagogia experimentală în abc românești din 1908. „Fixatori și Fluctuatori“ Idei relative la chestiuni din învățământul clasa I. *Eugenia Fl. Ionescu*, Iarăși chestia abecedarelor *N. Bănescu*, Congresul inter. al profesorilor de limbi moderne. *Al. Gh. Demetrescu*, Câteva

părerii asupra excursiunilor școlare. *dr. Ermina Kosmínszky*, — Mijloace educative. *G. A. Dima*, Mișcarea pentru reforma învățăm. științifice în Germania. *G. B. O.* Monopolul cărților didactice. *A. Coman*, Câteva observațiuni în ce privește predarea algebrei în clasa IV secundă *dr. V. Oprescu*, O pagină din igiena socială Creștinismul considerat ca boală populară în România. Rolul școlii în combaterea lui. *D. N. Ciotori*, Despre gimnastică. *G. B. D.* și *C. M.*, — Idei și fapte. Cronică pedagogică.

Convorbiri critice. Nr. 4 a. III, apare în București, are sumarul următor: *Cincinat Pavelescu*. — Serenadă *Eugen Lovinescu*. — Călători francezi în Grecia în veac XIX. *Mihail Smolszky*. — „Inviere?” — *Gr. Gregorian*. — În Sahara *N. Em. Teohari* — Comicul lui *Caragiale*. — *A. Spiru-Bacău*. Psihologia dlui I Al. Bratescu-Voinești. *Mihail Dragomirescu*. — Indreptări de Duileu Zamfirescu. *Benedetto de Luca*. — Al treilea păcat. *Ion Dragoslav*. — Ingerul morții *Vasilie Costopol*. — Nevasta înțeleaptă (de Carcavița) *A. Bănăteanu*, *N. Davidescu*, *B. Nemețanu*, *F. Stoienescu*, *D. C. Todorescu*, *N. Ciocină*. — Poezii. — Revista critică. — Bibliografie critică.

Juintea Literară. Nr. 5 a. VI, apare în Cernăuț și cuprinde următorul sumar: *Dimitrie Petrino* — *Lică Murăcină* O vino noapte *Suza*. — Unui amic, Hai să dăm mână cu mână Odă la mormântul fraților *Const.* în *Alex Hurmuzachi* de *Dim. Petrino* Într-o zi de primăvară. — *Liviu Mărian*. Celea trei portrete ale mănăstirii Trei Ierarhi din Iași de *dr. Sever Murășan*. Maica învingătorului de *Ioan Gramadă*. Tuberculoza în terapia ei de *Ilie Piticar*. Cronică de *S. Codrean*.

Biblioteca românească Socec. Stăpânea odată de *Delavrancea* (Nr. 56.) *Andromacă* tragedie de *I. Racina* tradusă de *D. Nanu* (Nr. 57.) *Discursul* lui *Bărnuțiu* (Nr. 68—71.) *Novela din resbel* — mica drăguțe povestire din resbelul franco-teutonic de *G. Maupassant* trad. de *Mandeu* (72) *Camoens*, poem dramatic trad. de *D. Anghel* și *S. Iosif* (73).

Aviz!

Să atrage atențiunea învățătorimii, că **librăria diecezană din Arad, strada Deák-Ferencz nr. 33—34**, este asortată cu toate cărțile și recvizite prescrise de legea școlară, articolul XXVII din 1907, pe lângă prețurile cele mai moderate.

In special să afla: tablite, stiluri de peatră, caete de scris în orice mărime și pentru orice trebuințe, pene de scris, țeruze, creta, sponghe, gumă, calemare, condee, dictande, mașine de comput, sistemul cel mai nou, cerneală, în sticle mici și oluri de jumătate sau de un litru după trebuința, table mari de lemn, cu sau fără picioare, globuri și mape.

Violine și tot felul de compoziții muzicale. **Recvizite** pentru experimente fizice-chemice.

Corecte de examene: 100 cu 1 cor. 10 fil. plus 30 filer porto. **Tipărituri** școlare pentru orice trebuință.

Tot aici să pot căpăta și orice cărți: **pedagogice, literare și științifice.**

In deosebi să atrage atențiunea învățătorimii asupra **recvizitelor pentru experimente fizice-chemice, cari sunt împărțite și întocmite în deplina conzonanță cu noaua lege școlară** și cari să pot căpăta aici mai lesne ca ori și unde.

La dorință, librăria servește și cu catalog, informațiuni și deslușiri mai detaliate.